

Az utánképzett és a kontrarius aktusok viszonyának kérdéséhez

Az utánképzett és a kontrarius aktusok egymáshoz való viszonya még napjaink római jogi szakirodalmában is vitatott kérdésként merült fel.¹ Az utánképzett jogügyletek egyik csoportjának tekinthetők-e a kontrarius aktusok², vagy külön kategóriát alkotnak? Szükségképpen utánképzettek-e, a „nachgebildete Akte” fogalmi körébe sorolhatók, vagy sem? E rövid tanulmány célja az ún. nachgeformte Rechtsgeschäfte és az ún. Konträrakte fogalmi körülírása, és e kettő egymással való kapcsolatának mérlegelése.

I.

A „nachgeformte Rechtsgeschäfte” vagy „Scheingeschäfte” szakkifejezések bevezetése és elemzése Jhering³, Rabel⁴ és Kaser⁵ nevéhez fűződik. Az utánképzett jogügyletek a pontifexek sajátos jogképző tevékenységének termékei. A régi jog formálszerződéseinek segítségével úgy teremtetek új jogi hatások elérésére alkalmas ügyleteket, hogy a külsőségeket általában betartották, legfeljebb egy kicsit változtattak valamin, de az ügylet lényegét tekintve egészen új, az alapügylettől eltérő jogi hatások elérésére vált alkalmassá. A római jog legjellemzőbb utánképzett ügyletei a következők voltak:

Mindenekelőtt már magának az ősi vétel-ügyletnek, a mancipationának is volt egy utánképzett változata, ahol a valóságos vételár helyett *nummo uno* mént végbe az ügylet.

Est autem mancipatio, ut supra quoque diximus, imaginaria quaedam venditio... (Gaius I, 119)

Tehát Gaius már a római jog régi tulajdonátruházó ügyletét, az ősi adásvételt is imaginariusnak nevezi. Az imaginarius szó utánképzettet, valami, egy előzmény, előkép alapján

¹ Lásd F. Wieacker recenzióját, E. Pólay: *Privatrechtliche Denkweise der römischen Juristen* (Acta Universitas Szegediensis de Attila József nominatae, Acta Juridica et Politica, Tom. XXVI., fasc. 6. Szeged 1979) c. monográfiájáról SZ 98 (1981) 447. o. és E. Pólay, *Das Jurisprudenzmonopol des Pontifikalkollegiums in Rom und seine Abschaffung* (Acta Classica Univ. Scient. Debrecen. Tom. XIX, Debrecen 1983) 53. o.

² A „nachgeformte Rechtsgeschäfte” témakörének alapvető és átfogó elemzését adja E. Rabel, SZ 27 (1906) 290—335. o. és 28 (1907) 311—379. o.; lényeges G. Pugliese, *La simulazione nei negozi giuridici* (Padua 1938) és E. Betti, *Instituzioni di diritto romano*,² (Mailand 1942), valamint M. Kaser, *Römisches Privatrecht*, I² (München 1971) 39—49. o. A kontrarius aktusokról az újabb római jogi szakirodalomból a legjelentősebb R. Knütel, *Contrarius consensus* (Köln 1968) 2—13. o. A. Guarino, *Labeo* 14 (1968) 271. o. és k., és D. Liebs, *Contrarius actus*, Symp. Wieacker (Göttingen 1968) 111—153.

³ R. Jhering, *Der Geist des römischen Rechts* II. 2⁴ (Leipzig 1883) 518—537. o.

⁴ E. Rabel, SZ 27 (1906) 290—335. o.

⁵ M. Kaser, *id. m.* 39—49. o.

elképzelte, színleget jelent. Ezt a *nummo uno* mancipatiót azután a legkülönbözőbb jog-
ügyletek megvalósítására használták fel:

*Coemptio vero in manum conveniunt per mancipationem, id est per quandam imagi-
nariam venditionem.* (Gaius 1, 113).

Tehát a *mancipatio* családjogi aktusok létrehozására is alkalmassá vált. Az idézett *coemptio*n kívül emancipatiót, adoptiót lehetett felhasználásával foganatosítani. Ha ajándékozási szándék állt az ügylet mögött, akkor sok *mancipatio*-okiratnál ennek nyomatékosítására a *donationis causa* kifejezést is befoglalták az eredeti formába.⁶ Noxába adás is végbe-
mehtett így (Gaius 4,79), avagy végrendeleti intézkedés:

*...nunc vero alius heres testamento instituitur, a quo etiam legata relinquuntur,
alius dicis gratia propter veteris iuris imitationem familiae emptor adhibetur* (Gaius
2,103).

A *mancipatio fiduciae causa* esetén a nuncupatióba foglalták a *fidi fiduciae causa* kitételt,
és Rabel szerint minden *fiduciarius* ügylet utánképzettnek, ill. színlegesnek tekinthető, mert
hiányzik a valóságos forgalmi akarat, vételi szándék.⁷

Imagináriusnak nevezi Gaius az *in iure cessio*t és a *manumissio vindicta*t is. Forrásaink
említést tesznek egy rabszolga saját pénzén való mancipatiójáról is, *ut manumittatur* (D.40.
1. 4. Ulpianus). Imaginarius a *fideicommissum universale* esetében a hagyaték színleges
eladása:

*Olim autem nec heredis loco erat nec legatarii, sed potius emptoris. Tunc enim in usu
erat ei, cui restituebatur hereditas, nummo uno eam hereditatem dicis causa venire...*
(Gaius 2, 252)

Vagy a *dotis nomine* rendelt haszonélvezet visszaállítása egy harmadik földjén *nummo uno*
eladással (D. 23. 3. 66.) Színleges vételárat említ Cicero is a *venditio bonorum*nál (Cicero;
Pro Rab. Post. C. 17. 45.)

Tipikus *nachgebildeter Akt* az *in iure cessio*, mely a peres eljárás formáinak alkalmaz-
ásával tulajdonátruházási célokat szolgál. Fenti forrásszövegeink váltakozva imaginárius-
nak vagy *dicis causa*, ill. *dicis gratia* — ügyletnek⁸ nevezik a *nachgeformte Rechtsgeschäfte*
néven ismert ügylettípust. Rabel szerint az előbbi szakkifejezés és a két szinonima azonos
tartalmat — az utánképzett ügyleteket — fedi.⁹ Bechmann a kettő között ellentétet lát,
és a *dicis causa (gratia)* — ügylet sajátos típusáról beszél.¹⁰ Kaser szerint az *imaginarius*
(pusztán leképezett) ügylettel szemben a *dicis gratia* elnevezés egy nem az ügylet lényege
szerinti célt jelöl.¹¹ A források alapján az *imaginarius*- és a *dicis causa*-ügyletek lényegi
hasonlósága látszik valószínűnek. Az utánképzett jogügyletek lényege tehát, mint már
Bechmann is kifejtette Scheingeschäfte-teóriájában, hogy egy látszólagos, külsődleges
eljárás megy végbe, mely a formákat csak a külsőségekben követi, de néhány elem kihagyá-
sával vagy módosításával a lényeg egészen megváltozik. A római jog leggyakrabban használt
utánképzett ügyletei közé sorolják az *acceptilatió*t:

*Item per acceptilationem tollitur obligatio, acceptilatio autem est veluti imaginaria
solutio* (Gaius 3,169)

⁶ E. Rabel, id. m. 294. o.

⁷ E. Rabel, id. m. 294. o.

⁸ Gaius több helyen is használja a *dicis gratia* kifejezést (1,141; 1,190; 2,103; 2,104; 2,252)

⁹ E. Rabel, id. m. 309. o.

¹⁰ A. Bechmann, Der Kauf nach gemeinem Recht I.: Geschichte des Kaufs im römischen Recht
(Erlangen 1876) 217. o.

¹¹ M. Kaser, id. m. 40^a.

és a *solutio per aes et libram* aktusát:

Est etiam alia species imaginariae solutionis, per aes et libram (Gaius 3, 173)

Ezek egyben a legtöbbször előforduló *contrarius* aktusok is.

II.

A *contrarius* aktusok szintén a pontifexek jogalkotó tevékenységének produktumai.¹² A jogi hatások megszüntetésére a jogkeletkeztető ügylet formalitásainak ellentétes előjellel történő lejárásait használták néhány esetben.¹³ Utánpéztettek ezek tehát annyiban, hogy egy előkép, a jogkeletkeztető ügylet formaságaihoz kötődnek. Keletkezésüket három forrásból vezetik le: egyrészt a primitív ember vonzódásából a szimbólumok és mágikus eszmék iránt,¹⁴ másrészt a rómaiak közismert formakonzervativizmusából¹⁵, végül a jogalkotók szimmetriára való törekvéséből, hogy a személyi lekötöttséget ugyanolyan aktussal szüntessék meg, amilyennel az létrejött. Ennek a szimmetria-elvnek már a korai köztársaság idején is léteznie kellett¹⁶, bár csak később formulázták meg:

Omnia, quae iure contrahuntur, contrario iure pereunt (D. 50. 17. 100.),

illetve a Q. Muciushoz íródott Pomponius-hely szerint:

Prout quidque contractum est, ita solvi debet: Ut cum re contraxerimus, re solvi debet... et cum verbis aliquid contraximus... verbis (D. 46. 3. 80.)

A XII táblás törvény korában a *contrarius* aktusok létezése kétségtelennek látszik, és a három fő forgalmi ügylethez kapcsolódnak: a *nexum*hoz (VI. Tab. 1.), a *mancipatio*hoz és a *stipulatio*hoz (Gaius 4,17).¹⁷ A *nexum* által létrehozott kötelezettséget a hasonló formalításokkal operáló *solutio per aes et libram* révén lehetett megszüntetni, a *mancipatio* teremtette jogi helyzet feloldó aktusa a *remancipatio*, a *stipulatio*nak pedig az *acceptilatio* volt. Mindháromnál az azonos vagy hasonló rituálék ellentétes értelmű lejárásait figyelhetjük meg. Pólay a *contrarius* aktust a formálanalógia egy sajátos variánsaként definiálja, melynek lényege, hogy a jogviszonyt létrehozó formalítások lehetséges betartásával a jogi ténynek egy új, a jogviszonyt feloldó hatását dolgozták ki. A jogviszonyt létrehozó és megszüntető aktus tehát szoros formai és tartalmi kapcsolatban áll egymással, bár a formalítások nem szükségképpen egybehangzóak.¹⁸ A formálszerződések által életre hívott lekötöttséget csak a rituálé ellentétes értelmű lejárásával lehet megszüntetni, és ez mindenképpen feloldja a kötelezettséget, a materiális teljesítéstől függetlenül. A szimmetria-elvnek ezt az abszolút érvényesülését Liebs¹⁹ vitatja. Szerinte ugyanis a *contrarius* aktusnak csak a valóságos teljesítéssel együtt volt kötelemszüntető hatálya. Másrészt a *contarius actus*-tant is tagadja annyiban, hogy az ide sorolt kötelemszüntető tények nem csak ellentett aktusként szerepeltek, mert pl. *remancipatio*val nemcsak a *coemptio*, hanem az *usus* útján keletkezett *manus* is megszüntethető volt. Másrészt bizonyos esetekben a jogi hatást nemcsak a *contrarius*

¹² E. Pólay, *Privatrechtliche Denkweise* 180. o. és k.

¹³ M. Kaser, id. m. 40. o.

¹⁴ F. Wieacker, *Der Besitzvererblast an den Heimlichen Eindringling*. Festschrift H. Leewald (Basel 1935). 193. o. és D. Liebs, id. m. 115—118. o.

¹⁵ E. Pólay, *Privatrechtliche Denkweise*... 18. o.

¹⁶ R. Knütel, id. m. 3. o.

¹⁷ E. Pólay, *Privatrechtliche Denkweise* 19. o.

¹⁸ E. Pólay, *Privatrechtliche Denkweise* 20. o.

¹⁹ D. Liebs, id. m. 132. o.

actussal, hanem más módon is meg lehetett szüntetni (pl. az *ademptio legati* mellett a végrendelet visszavonásának más módjai is lehettek).

A római jogban az alábbi *contrarius actusok* ismereteseek: *acceptilatio*, *accepti relatio*, *solutio per aes et libram*, *ademptio legati*, és bizonyos remancipációk (*divortii causa*, *servitutis...*) és a *diffareatio*. *Liebs*²⁰ ide sorolja még az *aqua et igni interdictio*t is. Az *acceptilatio* a római jog klasszikus feloldó ügylete, mellyel a stipulatioval létrehozott köteleket lehetett megszüntetni. A kötelekkelkeztető szerződéshez, a stipulatiohoz hasonlóan itt is a kérdésfelelet elhangzása birt jogi hatással, bár értelemszerűen szavai nem egyeztek meg a stipulatió-nál használtakkal. A rendelkezésre álló forrásokban gazdag anyag található az *acceptilatio*-ról²¹. Gaius az *acceptilatio* lényegét foglalja össze:

Item per acceptilationem tollitur obligatio. Acceptilatio autem est veluti imaginaria solutio. Quod enim ex verborum obligatione tibi debeam, id si velis mihi remittere, poterit sic fieri, ut patiaris haec verba me dicere: QUOD EGO TIBI PROMISI, HABESNE ACCEPTUM? et tu respondeas: HABEO (Gaius 3, 169).

*Liebs*²² nyelvilag formalizált átviteli elismervénynek nevezi az *acceptilatio*-t. Egyes nézetek szerint²³ kezdetben az *acceptilatio* feltétlenül együtt járt a materiális teljesítéssel, és Gaius szavai, melyekben *imaginaria solutio*-nak titulálja az *acceptilatio*-t, már egy későbbi állapotot tükröznek. Mások ellenkezőleg azon a nézeten vannak,²⁴ hogy a felelősség és annak feloldása független volt a teljesítéstől, hisz a régi jog formálszerződésénél éppen a formák képviselték a konstitutív hatályt. Ezt támasztja alá az *ulpanusi szöveg* is, mely szerint a *verba solemni*-ával szemben nem vizsgálták, hogy volt-e fizetés is:

Si accepto latum fuerit ei, qui non verbis, sed re obligatus est, non liberatur quidem, sed exceptione doli mali vel pacti conventi se tueri potest. Inter acceptilationem et apocham hoc interest, quod acceptilatione omni modo liberatio contingit, licet pecunia soluta non sit, apocha non alias, quam si pecunia soluta sit (D.46.4.19.(1) Ulpianus).

Az *accepti relatio* vagy az irodalom általánosan használt kifejezése szerint az *acceptilatio litteris* az ún. *litterálszerződések* elégedő ügylete volt, melynek *Liebs* szerint²⁵ az *acceptilatio*-tól független léte volt. A források ide vonatkozó részei némileg homályosak, nem különíthetők el egyértelműen (lásd pl. a D.46.4.13.10.)

A *solutio per aes et libram* a librálkötelezettségek megszüntetésére szolgált:

Est etiam alia species imaginariae solutionis, per aes et libram, quod et ipsum genus certis in causis receptum est, veluti si quid eo nomine debeatur, quod per aes et libram gestum sit, sive quid ex iudicati causa debeatur (Gaius 3, 173).

A továbbiakban Gaius felsorolja ez aktus formai kellékeit (5 tanú, mérlegtartó stb.) és az elmondandó szöveget (G.3,174). Az előírt formaságok a librálkötelezettségeket keletkeztető formákkal megegyeznek.

A *solutio per aes et libram* a *nexum* általános feloldó ügylete volt. *Liebs* szerint ez kez-

²⁰ *D. Liebs*, id. m. 122. o.

²¹ *Gaius* 3, 169.; 2, 85; D. 46.4.18., D.46.4.15., D.46.4.9., D.46.4.6., D.46.4.8.4., D.46.4.7.

²² Sprachlich ist die *acceptilatio* also ein formalisiertes Empfangsbekenntnis (*D. Liebs*, id. m. 132. o.)

²³ Ezen az állásponton van többek között *D. Liebs* (id. m. 132. o.), *H. Erman*, Geschichte der römischen Quittungen und Solutionsakte (Berlin 1883) 50. o. és k., *E. Rabel*, id. m. 331. o. *P. Jörs*, System und Geschichte des römischen Privatrechts (Basel 1955) 145. o., *S. Solazzi*, L'estinzione dell'obbligazione nel diritto romano II° (Neapel 1935) 19. o.

²⁴ Például *B. Frese*, Zur Lehre von der Quittung. SZ 18 (1897) 241. o.

²⁵ *D. Liebs*, id. m. 141. o.

detben együttjárt a pénz (réz) lemérlegetésével.²⁶ A *solutio per aes et libram* tehát kötelemszüntetés, felelősségfeloldás, mely a kötelezettség megszüntetéséhez mindenképpen szükséges volt. Az viszont már vitatott, hogy szükségképpen elem volt-e a pénzösszeg lemérlegetése, ill. lefizetése (lásd Liebs fentebb már kifejtett erre vonatkozó nézeteit), avagy az ügyleten kívül történt, és a kötelemszüntetés szempontjából nem volt jogi jelentősége.

Az *ademptio legati*²⁷ (*libertatis*, ill. *tutalae*) létéről Ulpianus tudósít (D.26.2.8.). A negatívis *in iure cessio* mint *contrarius actus* pl. idegen dologi jogok visszaruházására szolgált, és az *actio negatoria*hoz hasonlóan ment végbe²⁸, tehát az *actio negatoria* utánképzett aktusának és egyben az *actio confessoria* aktusának is nevezhetjük²⁹. Liebs kiemeli³⁰, hogy a haszonélvezetre és a telki szolgalmakra nézve ez volt az egyetlen szerződéses megszüntetési forma (kivéve a négy ősi telki szolgalmat, amelyeket remancipációval is meg lehetett szüntetni).

A különféle remancipációk (*divortii causa* vagy más személyi vagy dologi okból³¹) szintén *contrarius actus*ok — bár Liebs³² kiemeli, hogy például a fiduciárius remancipációnál továbbmancipálást is fedhetett az ügylet. De az is kétségtelen, hogy a *remancipatio divortii causa* nemcsak a *coemptio* ellentett aktusaként fordult elő, hanem az ususszal keletkezett *manus* megszüntetésére is szolgált.³³ A diffareatióról, a *confarreatio*val keletkezett házasság megszüntetési módjáról keveset tudunk. Ez is papi közreműködéssel és kenyéráldozattal kísérve zajlott le, tehát a *confarreatio* utánképzett és ellentett aktusának tekinthető.

III.

Mind az utánképzett aktusok, mind pedig a *contrarius actus*ok életre hívója tehát alapjában a rómaiak formakonzervativizmusa, és az ebből eredő sajátos jogképzési technikájuk. Mint Kaser³⁴ is megfogalmazta, sohasem előzmény nélkül teremtettek új jogi aktusokat, hanem egy már meglévő intézményből kiindulva. Ezt némi változtatással vagy anélkül úgy alakítják, hogy az új célnak is megfeleljen, hasznosítható legyen. Mindez természetesen elsősorban és alapjában a XII t. t. keletkezését követő időkre érvényes, amikor a római jog formálásának kizárólagos letéteményesei a pontifexek voltak. „Ügyeskedésük” tipikus termékei az utánképzett jogügyletek, amikor a már meglévő formát, a jogi aktust bizonyos módosítással egy egészen más jogi hatás elérésére használták fel, mint amire az eredetileg irányult. „Was man hier wollte, sagte man nicht und was man sagte, wollte man nicht”, és ez volt a köztársasági Rómában egy jogügylet — mondja Jhering³⁵ némi iróniával. Ezeket az utánképzett, leképezett, egy előkép alapján megalkotott jogi aktusokat maguk a rómaiak is később *imaginarius*nak nevezték (lásd az idézett Gaius — helyekben). Lényegében a *contrarius* vagy ellentett aktusok is ezen jogképző technika egyik hajtásának tekinthetők.

²⁶ Szerinte ez az ügylet szerkezetéből és az adós által elmondandó formula végéből is nyilvánvaló: *HANC TIBI LIBRAM PRIMAM POSTRE AQVE EXPENDO*, azaz: lemérem neked ezt az első (második stb) és utolsó font rezet (Liv. 1, 24, 7.) D. Liebs, id. m. 128. o.

²⁷ Részletesebb irodalma: R. Jhering, id. m. II. 627. o., O. Karlowa, Römische Rechtsgeschichte II. (Leipzig 1901) 933. o., M. Kaser, id. m. I. 628. o., R. Knütel, id. m. 4. o.

²⁸ Ez kitűnik a következő forrásszövegekből is: D.8.2.21., D.8.3.20.pr., és D.7.3.5.pr.

²⁹ Az *in iure cessio negatoria*t az alábbi forrásszövegek alapján lehet rekonstruálni: Gaius 2,30; D.23.3.66; D.24.3.57.1., D.23.3.78.2., D.9.4.17.1., D.32.3.3.

³⁰ D. Liebs, id. m. 125. o.

³¹ Az egyes eseteit tárgyalja Klingmüller, RE Art. Remancipatio (1914) I.

³² D. Liebs, id. m. 124. o., és lásd Gaius 1, 115. és 115.a., és elemzésüket Klingmüllernél, id. m. II.

³³ V. Schaub, Der Zwang zur Entlassung aus der Ehegewalt und die remancipatio ohne uxor.

SZ 82 (1965) 107. o. és k.

³⁴ „Man schafft neue Rechtsakte nicht aus freier Hand, sondern lehnt sie an schon vorhandene Einrichtungen an, die man mit oder ohne Umgestaltung der neuen Zwecken dienlich macht.”

M. Kaser, id. m. 40. o.

³⁵ R. Jhering, id. m. II. 686. o.

A contrarius aktusoknál az előkép ugyanis a jogkeletkeztető alapügylet, és a szimmetriaelvnek megfelelően ennek ellentétes értelmű lejátszásával szimbolizálták a jogi hatás megszüntetését. A contrarius aktus előképe, a rituálé mintaképe szükségképpen az alapügylet. A contrarius aktusok ennyiben tehát kivétel nélkül utánképzetteknek tekinthetők, mert mindegyiknél fellelhető és beazonosítható egy jogi hatás előidézésére irányuló aktus, mint előkép. De a szimmetriaelv már nem érvényesül ilyen maradéktalanul. Nem mindig igaz, hogy ugyanannak a formatípusnak az ellentétét használták volna következetesen a joghatások előidézésére és megszüntetésére, és csakis azt. Tehát például a *remancipatio divoritii causa* kétségkívül contrarius aktus, de nemcsak a coemptioval, hanem az usussal létrejött manust, ill. matrimoniumot is megszüntette. A szimmetriaelv tehát, mely szerint a kötelezettség a keletkeztető aktus ellentétes értelmű lejátszásával és csakis azzal szüntethető meg, itt csorbát szenved. A contrarius aktus-tanon a másik hézagot az *ademptio legati* jelenti, amelynél minden bizonnyal nemcsak a contrarius aktussal, hanem más módokon is megszüntethető volt a jogi hatás.

Összefoglalva a fent mondottakat, lényegileg az alábbiak látszanak megállapíthatóknak:

a) A contrarius és utánképzett aktusok egymáshoz való viszonyát úgy határozhatnánk meg, hogy a contrarius aktus mint jogmegszüntető tény nem föltétlenül az ezen jogi hatást létrehozó aktus utánképzése, bár ez az esetek többségében igaz. A két kategóriát célszerű elkülönítve kezelni.

b) Az utánképzett jogügyletek jogi hatás létrehozására irányuló aktusok, amelyeknél az alapformát szinte változatlanul vagy kis módosítással használták fel.

c) A contrarius aktusok mindig valamely kötelezettség, jogi hatás feloldására irányultak, és bár a rituáléjuk alapja egy jogkeletkeztető forma, de a formásokokat csak külsődlegesen használják fel, hisz a cél éppen az ellenkezője, a jogi hatás megszüntetése.

d) Az utánképzett jogügyletek esetében „a formákkal való takarékoság”, a formakonzervativizmus érvényesült: a régi aktust használták fel a merőben új célok és hatások elérésére.

e) A contrarius aktusok keletkezésének alapja nem az utánképezés, leképezés gondolata, hanem a primitív jogrendszerekben oly szívesen alkalmazott szimmetriaelv: tehát ahogyan létrejött az a jogi hatás, az a kötelezettség, ugyanúgy, ugyanazon formák ellentétes értelmű lejátszásával szűnnek meg. Itt a konstitutív hatályt az egyező formások ellentétes előjelű alkalmazása biztosítja. Ez természetesen nem egy absztraktnak megfogalmazott és abszolút hatályú elv volt, de megfelelt az egyszerű emberek gondolkodásának, az ősi mágiában gyökerezett, kézzelfogható és magától értetődő volt a régi jog formálszerződéseinek világában.

ÉVA JAKAB

ZUR FRAGE DER NACHGEFORMTER- UND KONTRÄRAKTEN

(Zusammenfassung)

Der nachgeformte Akt und der Konträrakt werden im allgemeinen als unabhängige Kategorien qualifiziert, und es scheint zweckmäßig zu sein, sie abzusondern. Die nachgeformten Rechtsgeschäfte haben eine rechtsbegründende, während die Konträrakte eine rechtsaufhebende Kraft. Bei dem ersten spielt der Formkonservativismus des Pontifikalkollegiums eine wichtige Rolle, d. h. die alten Rechtsgeschäfte der XII Tafeln benutzten sie auf ganz neue Zwecke. Die Grundlage des letzteren ist nicht die Nachformung, Nachbildung, sondern das Symmetrie-Prinzip, wo die Rechtswirkung durch die gegensätzliche Abspielung der übereinstimmenden Formalitäten zu versichern ist. Grundlegend ist es festzustellen, dass der Konträrakt als rechtsbegründende Tatsache nicht immer die Nachformung des diese Wirkung nach sich ziehenden Aktes ist.